

PRECONDITIONS OF MEDICAL INSURANCE AND INSURANCE MEDICINE IN THE SOUTH OF UKRAINE AT THE END OF THE XIX BEGINNING OF THE XX CENTURY

Valeriy Yermilov

Doctoral Degree in Medicine, associate professor of Nikolaev Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine)

E-mail: vs-ermilov@mail.ru

ABSTRACT

Medical insurance and related to it insurance medicine remains of the most immediate interest in the independent Ukraine nowadays. The examination of native historical experience in this matter can suggest solution of a current problem.

The aim of our work was research and presentation of medical insurance development as well as that of insurance medicine in the South of Ukraine, where these processes were most intensive.

For a long time afflictions, caused by manufacturing with the impact on workers, were neglected in the Russian Empire. Upward 70th of the XIX century the situation began to intensify extremely. The efficient way out was to initiate social insurance of the hired workers.

The South of Ukraine was one of the country regions, where industry and agriculture were intensively developing. As early as 1891 the district doctor of Elisavetgrad in Kherson Gubernia Voitsechovskiy A.I. stated for the first time the necessity of insurance of the injured workers, while he examined agricultural injury rate, that was rapidly growing. Notable in zemsky medicine Teziakov N.I., Kudriavtsev P.F., Khizhniakov V.V. also suggested insurance of the workers at the expense of the employers in their famous works about the arrived agricultural workers of Kherson and Taurida Gubernia in 90th. But the issue of workers insuring in agriculture, that was substantiated by zemsky doctors of Kherson Gubernia and time and again supported at Russia-wide congresses, was not tackled in Tsarist Russia.

The problem of supporting the injured workers was even more daunting at industrial institutions. In Odessa as early as 1894 the owners of 22 factories and plants insured in local commercial all-in insurance companies 1003 workers. In 1896 in all Kherson Gubernia 3003 workers were insured at 60 enterprises. But soon it came out, that such commercial insurance was not beneficial: the injured workers got only ¼ of the insurance premium, paid by the employers, and ¾ was the revenue of private insurance companies.

For this reason factory inspection and some liberal industrialists put forward the initiative of establishing their own insurance organization on a reciprocal basis. Since October 10, 1899 "Odessa mutual injury insurance association of manufacturers and handworkers with their workers" started to operate and was spread to Kherson and Bessarabskaja Gubernia. From 1900 till 1909 this Association insured 67 294 workers and 320 872 Ruble 88 Kopeck were paid back to injured 4493 workers on account of death, injury or disease, which amounts 81,65% from all insurance payments of employers by contrast to 23,9% of the previous commercial insurance.

The mutual insurance associate also tended to develop medical aid services for the insured workers. In Odessa it entered into agreement with the Red Cross hospital and private ambulance station and even in its own office it arranged medical aid for the injured workers. In 10 years the costs of the Association for treatment and expert examination of labor capacity of the injured workers amounted 10 335 Ruble 87 Kopeck. With the assistance of the Insurance Association a group of doctors founded 1909 in Odessa "Consulting bureau for examination of workers and other persons, accidently injured", where workers of Taurida, Kherson, Bessarabskaja and Podolskaja Gubernia applied to. So gradually the system of insurance medicine was being formed in the region.

Now it can be seen that at the end of the XIX century preconditions for accident insurance of agricultural and industrial workers were developed in the South of Ukraine. As opposed to agricultural production, the employers of the industrial production started the optional insurance at first as a commercial, and then as a more beneficial mutual insurance. Therewith medical aid for injured and sick workers by means of insurance began to develop, as well as medical examination of labor capacity. These preconditions of medical insurance and insurance medicine, developed at the beginning of the XX century, were the first in Ukraine and one of the first in the Russian Empire.

Key words: medical insurance, insurance medicine, insured workers, employers, South of Ukraine.

ПРЕДПОСЫЛКИ И ЗАЧАТКИ МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ И СТРАХОВОЙ МЕДИЦИНЫ НА ЮГЕ УКРАИНЫ В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ XX в.

Ермилов Валерий Семенович

кандидат медицинских наук, доцент Николаевского областного института последипломного педагогического образования (Украина)

E-mail: vs-ermilov@mail.ru

РЕЗЮМЕ

В независимой Украине медицинское страхование и производная от него страховая медицина остаются чрезвычайно актуальными и в наше время. Поэтому изучение отечественного исторического опыта в этом вопросе может конструктивно подсказать пути решения актуальной проблемы.

Целью нашей работы стало исследование и освещение становления и развития медицинского страхования и страховой медицины на Юге Украины, где эти процессы шли наиболее интенсивно.

В Российской империи длительное время не придавали должного внимания бедствиям, причиняемым фабрично-заводским производством своим работникам. Начиная с 70-х годов XIX в. ситуация стала чрезвычайно обостряться. Действенным путем выхода из этого положения виделось и (наряду с другими) учреждение социального страхования наемных работников.

Юг Украины был одним из тех регионов страны, где наиболее интенсивно в конце XIX в. развивались промышленность и сельское хозяйство. Еще в 1891 г. Елисаветградский уездный врач Херсонской губернии А.И. Войцеховский, рассматривая сельскохозяйственный травматизм, принимаемый эпидемический характер, впервые высказался о необходимости страхования пострадавших рабочих. Видные деятели земской медицины Н. И. Тезяков, П. Ф. Кудрявцев, В. В. Хижняков в своих известных трудах о пришлых сельскохозяйственных рабочих Херсонской и Таврической губерний в 90-е годы также предлагали страхование этих рабочих за счет работодателей. Но вопрос страхования рабочих в сельском хозяйстве, обоснованный земскими врачами Херсонской губернии и неоднократно поддержанный на всероссийских съездах врачей, в царской России так и не был решен.

Еще более остро вопрос обеспечения потерпевших рабочих стоял в промышленных заведениях. В Одессе уже в 1894 г. владельцы 22 фабрик и заводов застраховали в местных коммерческих общестраховых компаниях 1003 рабочих. В 1896 г. по всей Херсонской губернии в 60 предприятиях было застраховано 3003 рабочих. Но вскоре выяснилось, что такое коммерческое страхование не выгодно: только $\frac{1}{4}$ страховой премии, уплаченной предпринимателями страховикам, достались потерпевшим, а $\frac{3}{4}$ ушли в доход частным страховым организациям.

Поэтому фабричная инспекция и ряд прогрессивных предпринимателей выступили с инициативой создания своей страховой организации на взаимных началах. С 10 октября 1899 г. начало свои действия "Одесское Общество взаимного страхования фабрикантов и ремесленников от несчастных случаев с их рабочими и служащими", распространившее свою деятельность на Херсонскую и Бессарабскую губернии. За период с 1900 по 1909 гг. это Общество застраховало 67294 рабочих и пострадавшим 4493 рабочим было выдано в связи со смертью, увечьем и болезнью 320872 руб. 88 коп. страховых пособий, что составило 81,65 % от суммы всех страховых взносов работодателей, против 23,9 % при предыдущем коммерческом страховании.

Общество взаимного страхования также стремилось к развитию медицинской помощи застрахованным рабочим. В Одессе оно заключило договора с больницей Красного Креста и частной амбулаторией и даже в своей конторе организовало медицинскую помощь потерпевшим. За 10 лет расходы Общества на лечение и экспертизу трудоспособности потерпевших на производстве составили 10335 руб. 87 коп. Также с участием страхового общества в Одессе группой врачей было в 1909 г. образовано "Консультационное Бюро для освидетельствования рабочих и лиц, потерпевших от несчастных случаев", в которое стали обращаться рабочие Херсонской, Таврической, Бессарабской и Подольской губерний. Так постепенно в регионе складывалась и система страховой медицины.

Таким образом, на Юге Украины в конце XIX в. образовались предпосылки к страхованию сельскохозяйственных и промышленных рабочих от несчастных случаев. В отличие от сельского производства, в промышленности работодатели начали добровольное страхование сначала в виде коммерческого, а потом, более выгодного, взаимного страхования. При этом стала складываться и медицинская помощь потерпевшим, увечным и больным рабочим за страховой счет, дополненная врачебной экспертизой нетрудоспособности. Такие, сформировавшиеся в начале XX в., зачатки медицинского страхования и страховой медицины были первыми в Украине и одними из первых в Российской империи.

Ключевые слова: медицинское страхование, страховая медицина, застрахованные рабочие, работодатели, Юг Украины.

ПЕРЕДУМОВИ І ЗАЧАТКИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ І СТРАХОВОЇ МЕДИЦИНИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Єрмілов Валерій Семенович

кандидат медичних наук, доцент Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
(Україна)

E-mail: vs-ermilov@mail.ru

РЕЗЮМЕ

В незалежній Україні медичне страхування і похідна від нього страхова медицина залишаються надзвичайно актуальними і в наш час. Тому вивчення вітчизняного історичного досвіду в цьому питанні може конструктивно підказати шляхи вирішення актуальної проблеми.

Метою нашої роботи стало дослідження та висвітлення становлення та розвитку медичного страхування і страхової медицини на Півдні України, де ці процеси йшли найбільш інтенсивно.

В Російській імперії тривалий час не надавали належної уваги бідам, що спричинялись фабрично-заводським виробництвом своїм працівникам. Починаючи з 70-х років ХІХ ст. ситуація стала надзвичайно загострюватися. Дієвим шляхом виходу з цього становища бачилося і (поряд з іншим) запровадження соціального страхування найманих працівників.

Південь України був одним з тих регіонів країни, де найбільш інтенсивно в кінці ХІХ ст. розвивалися промисловість і сільське господарство. Ще в 1891 р. Єлисаветградський повітовий лікар Херсонської губернії О.І. Войцеховський, розглядаючи сільськогосподарський травматизм, що приймав епідемічний характер, вперше висловився про необхідність страхування постраждалих робітників. Видатні діячі земської медицини М. І. Тезяков, П. Ф. Кудрявцев, В. В. Хижняков у своїх відомих працях про прийшлих сільськогосподарських робітників Херсонської і Таврійської губерній у 90-ті роки також пропонували страхування цих робітників за рахунок роботодавців. Але питання страхування робітників в сільському господарстві, обґрунтоване земськими лікарями Херсонської губернії і неодноразово підтримане на всеросійських з'їздах лікарів, у царській Росії так і не було вирішене.

Ще більш гостро питання забезпечення потерпілих робочих стояло у промислових закладах. В Одесі вже в 1894 р. власники 22 фабрик і заводів застраховували в місцевих комерційних загальнострахових компаніях 1003 робітників. У 1896 р. по всій Херсонській губернії у 60 підприємствах було застраховано 3003 робітників. Але незабаром з'ясувалося, що таке комерційне страхування не вигідне: тільки ¼ страхової премії, сплаченої підприємцями страховикам, дісталися потерпілим, а ¾ пішли в дохід приватним страховим організаціям.

Тому фабрична інспекція і низка прогресивних підприємців виступили з ініціативою створення своєї страхової організації на взаємних засадах. З 10 жовтня 1899 р. почало свої дії "Одеське Товариство взаємного страхування фабрикантів та ремісників від нещасних випадків з їх робітниками і службовцями", яке поширило свою діяльність на Херсонську та Бессарабську губернії. За період з 1900 по 1909 рр. це Товариство застраховувало 67294 робітників і постраждалим 4493 робітникам було видало у зв'язку зі смертю, каліцтвом і хворобою 320872 руб. 88 коп. страхової допомоги, що склало 81,65 % від суми всіх страхових внесків роботодавців, проти 23,9 % при попередньому комерційному страхуванні.

Товариство взаємного страхування також прагнуло до розвитку медичної допомоги застрахованим робочим. В Одесі воно уклало договори з лікарнею Червоного Хреста і приватною амбулаторією і, навіть, у своїй конторі організувало медичну допомогу потерпілим. За 10 років витрати Товариства на лікування та експертизу працездатності потерпілих на виробництві склали 10335 руб. 87 коп. Також за участю страхового товариства в Одесі групою лікарів було в 1909 р. утворено "Консультаційне Бюро для огляду робочих і осіб, потерпілих від нещасних випадків", в яке стали звертатися робітники Херсонської, Таврійської, Бессарабської та Подільської губерній. Так поступово в регіоні складалася і система страхової медицини.

Таким чином, на Півдні України наприкінці ХІХ ст. утворилися передумови для страхування сільськогосподарських і промислових робітників від нещасних випадків. На відміну від сільського виробництва, у промисловості роботодавці почали добровільне страхування спочатку у вигляді комерційного, а потім, більш вигідного, взаємного страхування. При цьому стала складатися і медична допомога потерпілим, калікам і хворим робітникам за страховий рахунок, доповнена лікарською експертизою непрацездатності. Такі зачатки медичного страхування і страхової медицини, що сформувалися на початку ХХ ст., були першими в Україні і одними з перших в Російській імперії.

Ключові слова: медичне страхування, страхова медицина, застраховані робітники, роботодавці, Південь України.

